

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazard, Cornelius

Antwerpen, 1662

Derde uytvlucht.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](#)

tijdt moet verstaen worden. Niet sulcas en sal
my D. Cabeljau, in't ghene wyp voor hebben/kon-
nen bewijzen.

Poorders braeght D. Cabeljau pag. 24. Welcke was
de Kercke wiens autoriteyt *Augustinus* in die tijdt be-
weeghe? *De Catholijcke Kercke*, seyd hy, verstaende daer
door, niet alleen de Kercke van sijnen tijdt, maer de gant-
sche menigte der Gheloovighen van de tijden der Apo-
stelen af, die al te samen eenstemmelyck, ende onveran-
derlyck, het Euangelium voort het onfeylbare Woordt
Godts erkent ende aenghenomen hadde: 'Twelck nie-
mandt loochent sal, een crachtigh middel te zija, om
een mensch te beweghen.

Wel aen: is dit soo crachtigh een middel: Hoe
komt het dan/dat Partie desen middel niet aen en
neemt / soo wanneer wyp haer op de ghestadighe
eenvoudigheyt / ende ouveranderlyckheit der
Kercke van d'Apostelen tijden af / tot onse toe/
heropen/om te weten wat de ware ende oprechte
Schrijfture is / maer wilt dit asghemeten heb-
ben dor haren inwendighen besonderen gheest/
ende als vgt een ooghelyckeliche upschijnende
Masesteyt der Schrijfture / die sp alleen/ brypten
alle andere/ haer inbeeldt te sien/ende te batten?

Derde uytvlucht.

Op die sprencke van *Augustinus* segghende / dat
hem in de Kercke houdt den naem van Catholijck,
successie van persoonen, ende roem van oudheydt, neemt
D. Cabeljau pag. 25. op/senighe woordzen die *Augustinus*
daer hy vorght/namelijck dese: Indien de waer-
heydt soo clae ghethoont can worden, dat-se niet en
magh in twijfel ghetrocken worden, soo is-se te prefere-
ren boven alles wat my inde Kercke houdt. Waer op
D. Cabeljau seyd / dat *Augustinus* hier mede te ken-
nen gheest / dat men eerst, en meest acht te nemen heeft
op de waerheydt selve, die ons het principale merck-teec-
ken vande Kercke zijn moet.

Waer't

Waer't saken dat D. Cabeljau Augustinum in dat hoozsepde boeck voorderg hadde gycle en / ende dese woorden die hy hier bybzengt / wat beter ondersocht / soude bryten twyssel ghesien hebben/dat se hier niet meer en maken als een Θ in't cijfer.

Wat de woorden selve belanght/die heeft D. Cabeljau niet in haren bollen sin voorghestelt/ want alsoo lypden sy hy Augustinum : By u l o Manicheen, en is niet van alles wat my houdt in de Kercke , 'twelck my soude connen aenlocken, en houden : men hoort by u Landers niet als belofte vande waerheyt ; de welcke indien sy soo claeer wordt ghetooont, dat sy niet en can intwylsel ghetrocken worden , sy is voor te stellen aen alle die dinghen , door de welcke ick inde Catholijcke Kercke ghehouden worde : Maer indien sy alleen wordt beloost , ende niet ghetooont, niemandt en sel my af trekken van dat gheloove, het welk mijn ghemoet met soo vele, ende groote banden heeft vast ghemaectt aan de Christelijcke Religie.

Siet ghy hier niet dat Augustinus niet anders en seght aen de Manicheen , als: Iets vergheft u be konste / dat ghy my de waerheypdt sult thoen, en bryten die Kercke / de welcke Catholijck worde ghenoemt, daer successie van Priesters is inden Stoel Petri, daer de oudtheydt is, ende mirakelen? Ghy beloost het wel / maer te vergheefs ; ghy en zji niet machtigh dat te doen / ende daerom houde ick my aen die Kercke / als wesende die/bryten de welcke gheen waerheypdt en is, soo legghen de woorden Augustini : oft indien D. Cabeljau dit noch en siet/ dat hy dan voorderg hooze wat Augustinus seght.

Eerst Cap. 14. Ick belijde, seyd hy / het Catholijck gheloove, ende betrouwe door het selve te gheraken tot sekere wetenschap. Maer ghy , die mijn gheloove soeckt om verre te stoeten, gheeft my sekere wetenschap, indien ghy het machtigh zijt te doen, ende overtuuyght my , dat ick tot noch toe qualijck gheloost hebbe.

Voorders, seyd hy : Ghy seght my twee dinghen: Het eerste , dat het den H. Gheest is,die door u spreeckt, het

het ander, dat het cl aer is al wat ghy seght. Dit alle beyde most ick sonder eenigh twijfle van u bethoont sien. Doch besi te vreden, leert my maer een van beyde. Thoont dat het den H. Gheest is die door u spreeckt, ende ick sal ghelooven waerachtigh te zijn, dat ghy seght, al en weet ick't niet: oft thoont dat het waerachtigh is 'tghene ghy seght, ende ick sal ghelooven dat het den H. Gheest is, al en weet ick't niet. Kan ick rechtveerdigher, oft sachtsinniger met u handelen? Maer ghy en zijc niet machtigh, noch het een, noch 't ander te thoonen.

Hier seght summers Augustinus tot twee-mael toe / dat de Manicheen niet machtighen waren de waerheypdt te thoonen: Daerom seght hy oock soo byplijck: Thoont my de waerheydt/ soo dat-ter niet aen te twijfelen en is/ ende ick sal alles laten haren; maer ick vergheve u de konste.

Maer dit/Thoont Augustinus, dat de waerheypdt alleen in die Kercke te halen is/daer successie van Priesters is in den Stoel Petri, daer d'eenstem- mighedt/d'outheryd/ende mitrakelen znu/want van die Kercke heeft hy te vozen ghesproken:

Hooxt sijn woorden:
Eerst Cap. 5. Waerom, seydt hy/en soude ick niet ghehoorsaem zijn aen de ghene dic my segghen, en ghelooft Manicheus niet, ghemerekt dat ick aen de selve ben ghehoorsaem gheweest, als sy my seyden ghelooft het Euangelie? Kiest wat ghy begheert. Indien ghy seght: En ghelooft de Catholijcken niet, ghy en sult niet wel doen indien ghy my door't Euangelie wilt dwinghen tot het gheloove van Manicheus, want ick hebbe aen't Euangelie ghelooft, om dat de Catholijcken my het selve hebben ghepredickt. Maer by soo verre ghy seght: Ghy hebet wel ghedaen als ghy aen de Catholijcken ghelooft hebt, wan-neer sy het Euangelie presen, maer ghy en hebt niet wel ghelooft, wanneer sy Manicheum versmaeden: Meynt ghy dat ick soo dwaes ben, dat ick sal ghelooven 'tghene ghy wilt, ende niet ghelooven, 'tghene ghy niet en wilt, sonder dat my eenighe reden ghegeven worde? Ick gae veel seker, en vast, indien ick aen de Catholijcken gheloovende, tot u niet over en gae. By soo verre ghy my redenen

redenen gheven wilt ; laet het Euangelic varen : Hour ghy u aen't Euangelic ? ick sal my houden aen die, door welckers last ick aen't Euangelic gheooft hebbe , ende door dat selver last en sal ick gheensins gheoooven aen u. By soo verre ghy misschien in't Euangelic iedt vinden cont, rakende het Apostolaetschap van *Manicheus*, 'twelck gantschelyck claer zy, ghy sult my d'authoriteyt der Catholijcken (die my belasten, dat ick aen u niet en soude gheoooven) verkenken : Welcke verkrenckt welende , en sal ick oock aen't Euangelic niet connen gheoooven , om dat ick door haer, aen't selve gheooft hadde. Alsoo en sal by my niet met allen gheden, al wat ghy uyt 't Euangelic sult voortgebracht hebben.

Item Cap. 14. Manicheus en moest ons niet beloven wetenschap, nochclare kennisse, noch een roecomen tot 'tghene men vraeght, sonder eenighe twijfslachtigheyt, maer soude moeten legghen , dat die dinghen aen hem ghethoont zijn , en dat de ghene aen de welche dese dinghen verhaelt worden, hem moeten gheoooven, in laken die sy niet en weten. Maer indien hy dit seyde, wie en soude hem niet antwoorden : Indien ick sal gheoooven dinghen, die my onbekent zijn, waerom en salick niet liever gheoooven die dinghen , de welche nu vast ghestelt zijn by alle nationen, door d'aler gewichtighste authoriteyt, ende aengenomen worden door de eenstemmigheydt der gheleerde, ende ongheleerde?

Hoe kan Augustinus claeerder/ openlijcker/ ende duypdelijcker spreken als hy hier doet / om de autoriteyt van de Kercke te verheffen in't aenmen vande Schrifture/hare uplegginghen/ende stukken/die hy voorhout te gheoooven: hoe kan men claeerder aenwijzen / welck dese Kercke is/ als beschryvende hare conditien / namelijck/ den naem Catholijck, de successie der Priesteren in den Stoel Petri, d'authoriteyt, ende mirakelen? dit is mede het ghevoelen vande heden daerghsche Roomische Kercke / Ergo/de Roomische Kercke komt in dit eerste stuk over-een met Augustinus

De plaezen Augustini, die D. Cabeljau hier teghen stelt pag. 25 ghetrocken uit syn boek de unit.

Dd

Eccl. f.

Eccles. cap. 2. 3. 19. en zijn van gheender weerden: Want Augustinus blijft daer by in dat selve hoeck/ dat-ment moet houden met de eenstemmigheyt vande heele Kercke / de welcke de heele wereldt dooz is verbreydt / dat is / met de Catholijcke, 't welck hy in't laagh / ende breedt behooont mee verscheden Schrifturen : niet waer de Kercke was / want dat kost-men sien voor de oogh uyt hare verbreydinghe de heele wereldt dooz / maer dat die Kercke / de welcke soo verbreydt was / de ware was / presupponerende eerst hare algemeynheit/ en de selve daer nae bevestigende met de Schrifture als wesende een teekhâde waerachtige Kercke. Waerop hy oock ten lesten sept Cap 11. Met dese , ende soodanige exemplen steken de Kettters haren cleynen hoop te recommanderen , ende en houden niet op, te lasteren de menigte, die de heele wereldt door is verbreydt in de Heylyghen der Kercke.

Augustinus dan / handelt hier teghen de Donatisten, de welcke de Schrifturen aenbevdden/maer loochenden dat de Kercke de heele wereldt dooz sichtbaerlijck was verbreydt. Wit bewijst Augustinus teghen haer uyt de Schrifturen ; het selve doen wy teghen alle ander-ghesinde. Augustinus thooft/hoe de ghelooviche/be Kercke/die sy ghelooven/konnen bewijzen uyt de Schrifture. Nu tis wat anders de Kercke te bewijzen dooz de Schrifture / ende anders is't de Kercke niet te ghelooven als uyt de Schrifture. Witakerus een Predicant van Partie Controv. 1. q 3. C. 3. segt: Tbljickt dat het oude Testament wordt behooont uyt het Nieuwe Luc. 24. v. 44. Hy en sal nochtang niet segghen/ dat het Nieuw eer gheloost wordt als het Oude / oft dat het Oude anders niet gheloost wordt als nyt het Nieuwe. Alsoo bewijst Augustinus de Kercke teghen de kettters / uyt 't Euangelie / maer hy en seght niet / dat hy enckelijck aen de Kercke gheloost/om het Euangelie/maer contrarie : Ick en soude aen't Euangelie niet ghelooven , 'ten waer laken dat my d'authoriteyt vande Catholijcke Kercke beweegde.

Ten

Ten anderen/ ghelyck ik boven ghesepdt hebbe / in dien heelen horeck thoont Augustinus , dat vande Schrifture gheleert wordt / dat de ware Kercke Christi sichtbaer is / doch niet sichtbaer uyt kracht vande Schrifturen / maer doer haer epghen selven/ende haren epghen lypster. Want op de selve wijsse sepdt hy: Wy ebben Christum gheleert in de Schrifturen , wy hebben de Kercke gheleert is in de Schrifturen Ep. 199. Wie sal hier uyt beslypten , Ergo als Christus hier leefde op de wereld/ hy en was door sijnne epghen lypster niet sichtbaer/ende door sijnne epghen selven geen voorworp sel van ons gheloove? Contrarie moet men beslypten om dat hy in de Schrifturen ghenoemt wordt het Licht des wereldivs/ende de Sonne der Rechtbeer digheyt. Alsoo moet men oock spreken van de Kercke.

Ten lessien / als de Schrifture nu komt hy de voorgaende beweegh-reden / om de welche demandt de Kercke te vozen gheloost heeft/ als na-
welijck/soo Augustinus doet / om den naem Catho-
lijck, om de successie der Priesteren in den Stoel Petri, om
de oudtheyd, ende mirakelen, dan is de toestemin-
ghe dieg te volmaecter / ende hare epghendom-
men dieg te klaerder / en baster. **Wit** ist ighene
doch Petrus de Alliaco , ende Melchior Canus van
D. Cabeljau gheciteert pag. 24. Willen segghen.

Tot hier toe blijven wyt eens met Augustino,
rakende de beweegh-reden in't ghelooven der
ware Kercke.

HET II. CAPITTEL.

Rakende tonderhouden der gheboden.

DE Roomische Kercke leert/ tegen de Nieuw-
ghereformeerde , dat het volkommen onder-
houden der gheboden God's / aen den
mensch hier op der aerden/mogelyck is.

Wit 2

Wit